

Žinių vertinimo sistema, egzaminai ir matematikos žinios

Algimantas Pranas URBONAS (VPU)

el. paštas: urbonas@vpu.lt

Perėjimas nuo dešimtmečiais naudotos penkiabalės žinių vertinimo sistemos (VS) Lietuvoje buvo chaotiškas. Kokių tik VS nėra išbandžiusios vidurinės, aukštesniosios mokyklos. Buvo 10, 12, 60, 100 ir kitą balų skaičių turinčios sistemos. Po blaškymosi, buvo suprasta, kad valstybėje turi būti viena VS, kuri leistų palyginti skirtingose mokymo įstaigose gautus įvertinimus. Taip stichiškai Lietuva perėjo prie dešimtbalės VS, perėjo be jokių metodinių nurodymų kaip ją naudoti, tenurodant pažymių konvertavimą iš penkiabalės $2 \rightarrow 4$, $3 \rightarrow 6$, $4 \rightarrow 8$, $5 \rightarrow 10$. Atkreipiu dėmesį – „4“ naujoje VS buvo gauti iš „2“ senosios penkiabalės VS. Naujoji VS iš karto buvo deformuota stengiantis ją „pririšti“ prie senosios.

Kiekvienoje VS yra nustatomas „slenkstis“, t.y., mažiausias balas reiškiantis testo arba egzamino išlaikymą. Pirmasis tokių balų nustatė Vilniaus universitetas stojamiesiems egzaminams. Tai buvo balas „4“. Stojantieji gavę 1, 2, 3 kitų stojamųjų egzaminų jau negalėjo laikyti. Tai buvo pateisinama, nes norėta palikti konkuruoti daugiau stojančiųjų. Ši barjerą netruko „pasigauti“ visos mokyklos, tame tarpe ir universitetai. Nors vėliau aukštosios mokyklos pakėlė šį balą iki „5“, vidurinėse mokyklose jis gyvuoja iki šiol. Reikia pasakyti, kad įvedus naują VS, mokytojus ir dėstytojus stebino (kai ką ir tebestebina) neigiamų balų gausa. Juos, kaip ir anksčiau, patenkintų vienas neigiamas balas. Iki šiol neigiami balai neatlieka žinių vertinimo funkcijos. „1“, „2“ ar „3“ mokytojai dažnai vertina ne žinias, o savo susierzinimo laipsnį. Taip ketvertas užėmė sovietinio trejeto vietą ir reiškia iš esmės neigiamą įvertinimą, nors administracijai tai – teigiamas pažymys. Tokiu būdu, dabar mokyklose pakankamos žinios vertinamos 7 pažymiais. Net matematikui sunku pakankamas žinias padalinti į 7 dalis, ypač atsakymus žodžiu. Čia įstringame sudėtingoje aritmetikoje, kai sunku sau ir vertinamajam pasakyti, kodėl jo atsakymas vertinamas septynetu, o ne aštuonetu. Gelbstimasi testais ir beveik iš viso dingo apklausos žodžiu. Atsisakius atsakinėjimų žodžiu, mokiniai neišmokomi argumentuotai kalbėti, reikšti mintis, įrodinėti. O testai – tiesiog išsigelbėjimas blogiau arba prastai dirbantiems mokytojams. Juk testą galima sudaryti lengvą, atitinkantį dėstymo lygį. Taip mes vėl grįžome prie 100% pažangumo naujomis sąlygomis. Prie šito pridėkime mokytojų neatsparumą tėvų (beje ir mokinių) spaudimui ir suprasime kodėl taip krito mokinių matematinės žinios.

Būtų dar pusė bėdos, jei tai reikštų tik matematikos nežinojimą. Deja, tokie mokiniai negalės atlikti sudėtingesnių užduočių dėl riboto gebėjimo logiškai mąstyti, lyginti, analizuoti. Jiems bus sunku perprasti algoritmais pagrįstą kompiuterių techniką. O iš esmės

tai nėra negabūs mokiniai, bet juos skriaudžia mokykla, išleisdama neparuoštus. Dalis kaltės čia tenka ir vertinimo sistemai.

Mokyklinio egzamino pažymys jau nieko nereikia, netgi įvertinimas „dešimt“. O mokinys gavęs aukštą įvertinimą patiki, kad šį dalyką jis žino gerai ir renkasi specialybes kur reikalingas neprastas matematinis išprusimas. Tą greitai pajuto aukštosios mokyklos, kurios mokyklinio egzamino įvertinimą tiesiog ignoruoja. Švietimo ir mokslo ministerijai reikia pateisinti daug milijonų kainavusį Nacionalinį egzaminų centrą (NEC), todėl spaudžia aukštąsias mokyklas įskaityti valstybinių brandos egzaminų rezultatus kaip stojamuosius.

Tuo tarpu NEC egzaminų įvertinimai neįvertina mokinio žinių lygio, o tik surašo moksleivius, laikiusius šį egzaminą į eilę pagal testo rezultatus. Todėl, kad ir kaip būtų kritęs matematinis parengimas Lietuvoje NEC įvertinimuose tai niekaip neatsispindės.

Keli žodžiai apie šių metų (2001) valstybinį brandos egzaminą. Uždaviniai, kuriuose už du aritmetikos veiksmus skiriamas vienas taškas, rodo nepagarbą brandos egzaminui. Iš viso, uždaviniai su pasirinkimui duotais atsakymais negali tarnauti žinių lygio nustatymui. Nereikėtų duoti diferencialinio bei integralinio skaičiavimo uždavinių, nes mokykloje šios sąvokos duodamos formaliai be pagrindimo. Vertinant žinias pažymiais surinkusieji 55 taškus gautų 10, nes tik nepriekaištingas darbas vertas aukščiausio įvertinimo. Kitus įvertinimus iliustruoja schema

0	11	22	33	44	55					
.	.	.	.	.	.					
.	.	.	.	.	.					
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Pagal NEC pateiktą suvestinę moksleivių laikiusių valstybinį brandos egzaminą surinktų taškų vidurkis nesiekia 25 taškų, o tai reškia įvertinimą „4“ nes įvertinimą „5“ gautų tik surinkę 28 taškus (žr. schemą).

Taigi Lietuvos moksleivių, kurie ryžtasi laikyti valstybinį egzaminą žinios vidutiniškai vertos tik ketveto! O tai iš esmės neigiamas pažymys! Retorinis klausimas: koks būtų įvertinimas visų 2001 metais baigusiujų, įskaitant ir tuos, kurie iš viso nelaikė arba laikė mokyklinį matematikos egzaminą?! Gera proga pamąstyti apie mokyklos reformą. Iš šito taško reikėtų vertinti ir matematikos programas, matematikai skirtų valandų skaičių vykdant profiliavimą. Universitetai gaudami tokį kontingentą priversti mažinti reikalavimus, organizuoti papildomus matematinio raštingumo kursus. Neatsitiktinai konferencijoje buvo net keli pranešimai studentų matematinio parengimo tema.

LMD turėtų atkreipti Švietimo ir mokslo ministerijos dėmesį į tokius klausimus:

1. Nepakankamą pamokų skaičių skirtą matematikai bei tendenciją jas toliau mažinti (profiluojant).
2. Sutvarkyti vertinimo sistemą mokyklose. Parengti dešimtbalės sistemos aprašymą (metodinius nurodymus). Balas „4“ negali reikšti pakankamo žinių lygio.
3. NEC turėtų vertinti žinias taip pat dešimtbalėje sistemoje, o ne slėpti tikrąją padėtį po procentais.

Le système d'évaluation, les examens et les connaissances en mathématiques

A.P. Urbonas

On étudie les systèmes des évaluations ainsi que le niveau des connaissances en mathématiques en Lituanie.